

Miejscowa Biblioteka Publiczna
w Białej Podlaskiej
DZIAŁ INFORMACJI BIBLIOTECZNEJ

WIEDZY O REGIONIE
ul. Warszawska 12a
21-500 Biała Podlaska
tel. (083) 343 61 71

Parafialne wiadomości „KODEŃSKI PŁOMYK”

Nr 4/18   Kwiecień 2001

Zmartwychwstanie

„Chrystus powstał z martwych, śmiercią podeptał śmierć i będącym w grobach życie dał.”

Przez czterdzieści dni, poczynając od nabożeństwa paschalnego o północy, prawosławni chrześcijanie bez ustanku śpiewają ten werset, aż wydaje się, że nim przesiąknęliśmy. Żadne inne stwierdzenie nie objawia lepiej sedna wiary chrześcijańskiej. Jest to hymn Paschy, Pascha zaś to Radość nad Radościami. Kościół raduje się podczas roku wielokrotnie – w święta Zwiastowania, Bożego Narodzenia, Teofanii, Wniebowstąpienia, w Zielone Świątki – Pascha⁴⁷ jednak, jak prawosławni zwą Wielkanoc, to Święto, które króluje nad pozostałymi dniami świątecznymi. Pascha to najdawniejsze święto chrześcijaństwa. Od zarania dziejów Kościół rokrocznie upamiętniano nią Zmartwychwstanie. Wszystkie inne części roku kościelnego, obchodzone na pamiątkę innych zdarzeń, dodano później. Pascha stanowi oś roku kościelnego do tego stopnia, iż nie jest uważana za jedno z dwunastu wielkich świąt, lecz za „ósmy dzień tygodnia”, niekończący się dzień, oświetlający pozostałe dwanaście świąt, każdą niedzielę natomiast traktuje się jako „małą Paschę”, odbijającą cząstkę światła, jakie wydobywało się z pustego grobu.

Istnieje kilka typów ikon paschalnych, a każdy z nich kładzie nacisk na inny aspekt zdarzenia, choć żaden nie odmalowuje samego momentu Zmartwychwstania.

Ikona jednego typu przedstawia Chrystusa stojącego na niewielkim obloku na wprost opuszczonego miejsca pochówku, po obu stronach którego śpią żołnierze, mężczyźni, których zamknięte oczy przypominają nam o tym, jak ślepi jesteśmy na Bożą obecność przez większość swego życia.

Inny z kolei typ ikony ukazuje pierwszych świadków Zmartwychwstania Chrystusa, kobiety, które przyniosły mirrę, aby namaścić ciało Chrystusa, znalazły jednak anioła i porzucone płótna pogrzebowe. W tle umieszczony jest grób. „Dlaczego szukacie żyjącego wśród umarłych?”, pyta anioł (Łk 24, 5). W innej wersji tej ikony Chrystus stoi w głębi, zauważony jedynie przez Marię Magdalenę. „Przed Słońcem niegdyś Słońce zstąpiło do grobu, uprzedzając zaś poranek i poszukując dnia, Dziewice niosące wonności (...) stanęły przed Grobem Dawcy Życia”, oznajmia hymn prawosławny. „Znalazły Anioła siedzącego na kamieniu, i ten im

---

⁴⁷ Słowo to pochodzi od hebrajskiego *Pesah*. Indoeuropejski rdzeń słowa brzmi *aus*, czyli „lśnić, świecić”, i wiąże się z boginią jutrzeńki.

zwiastował, tak mówiąc: ‘Po cóż żywego szukacie pośród martwych? Po cóż oplakujecie niezniszczalnego jako zniszczalnego? Idźcie i głosźcie Jego uczniom’⁴⁸.

Najczęściej malowaną ikoną paschalną, obecną w wielu prawosławnych domach, jest *anastasis* – Zstąpienie Chrystusa do Piekieł. Jest ona również pierwszą ikoną, jaką co roku wystawia się w samym centrum świątyni, oddaje się jej bowiem cześć w Wielką Sobotę.

Skład Apostolski potwierdza, że Chrystus „zstąpił do piekieł” i to właśnie przedstawia ikona. Pod jego stopami widać wyłamane wrota piekieł, spadające w otchłań ciemności i ukazane często jako pomost w kształcie krzyża, podtrzymujący Zbawiciela. „Zstąpiłeś w otchłanie ziemi, zawory wieczne skruszyłeś, a tych, co byli zamknięci, uwolniłeś, Chryste, i trzeciego dnia, jak prorok Jonasz z wnętrza ryby, wyszedłeś z grobu.”

Wrota, które wydawały się zdolne więzić zmarłych przez całą wieczność, zostają, poprzez śmierć Chrystusa na krzyżu, obrócone w ruinę. Wszysey inni, którzy zmarli, przybyli do krainy śmierci niezym jeńcy, Chrystus natomiast – w złotych szatach, otoczony mandorlą, symbolem chwały i promiennej prawdy – przychodzi jako zdobywca i zbawca. (Niektóre wersje ikony dodają zwój w jego lewej ręce. Jeśli widnieje na nim inskrypcja, to brzmi ona: „Dłużny zapis Adama zmazany, potęga ciemności zdruzgotana”. Poniżej wrót piekielnych zostają jedynie Szatan i jego sługi w swym królestwie nocy i odłączenia*.

Głównymi postaciami po obu stronach Chrystusa, właśnie powstającymi ze swych grobów, są rodzice rodzaju ludzkiego, Adam i Ewa, za nimi zaś zebrali się królowie, prorocy i sprawiedliwi Izraela, między nimi Dawid, Salomon, Mojżesz, Daniel, Zachariasz i Jan Chrzciciel.

Na czele zmarłych, oczekujących Chrystusa, stoją Adam i Ewa, nasi tajemniczy przodkowie – tak bardzo przypominający nas sa-

⁴⁸ Tekst zawarty w liturgii na trzecią niedzielę po Wielkanocy, zwaną Niedzielą Mirofor.

* W teologii prawosławnej istnieje jednak pojęcie apokatastazy, głoszącej, że skoro Bóg jest nieskończenie miłosierny, to nawet Szatan i wszyscy najgorsi nawet potępińcy doczekają się kiedyś zbawienia; doktrynę ten zapoczątkował już Orygenes (za co między innymi został potępiony); obecnie jest uznawana przez niektórych tylko prawosławnych [przyj. tłum.].

mych! Żyjemy w kulturze, która sprzyja wynajdowaniu, kogo by tu obwinąć (a może nawet pozwać do sądu) za nasze kłopoty – rodziców, nauczycieli, sąsiadów, duchownych, lekarzy, małżonków, Hollywood, mass-media, biznes, rząd... Leczyć to samousprawiedliwienie, polegające na wskazaniu palcem na kogoś innego, nie jest niczym nowym – znali je już Adam i Ewa, winiąc węża.

Nie zapominając o tym, jak wiele złego tkwi w strukturach, w których żyjemy, a w związku z tym jak silny opór musimy stawiać temu światu, winniśmy przyjąć zupełnie nowy sposób patrzenia na wszystko, który koncentruje się głównie na naszych własnych uchybieniach. Do trudniejszych modlitw w prawosławiu należy modlitwa odmawiana przed przyjęciem Komunii świętej. Zaczyna się tak: „Wierzę, Panie, i wyznaję, że Ty jesteś zaprawdę Chrystusem, Synem Boga Żywego, który przyszedł na świat zbawić grzeszników, z których ja jestem pierwszym”. Może z historycznego punktu widzenia nie zostaną zaliczony do największych grzeszników wszechczasów. Taka modlitwa jednak pomaga mi przestać uważać się za względnie dobrego, gdy porównuję własną osobę z ludźmi, którzy wydają się jeszcze gorsi – niezły sposób, aby nie doszukać się w sobie winy dzięki tym pozorom niewinności.

Jeżeli upadek Adama i Ewy symbolizuje pierwszą katastrofę w dziejach ludzkości, w której ma swe źródło wszelkie wyobcowanie, podział i okrucieństwo, to obraz boskiego miłosierdzia dla nich musi stanowić źródło pociechy dla wszystkich, którzy żyją w nadziei na to miłosierdzie. „Wyzwolona z więzów”, jak ujmuje to pradawny hymn paschalny, „Ewa krzyczy z radości”; my również.

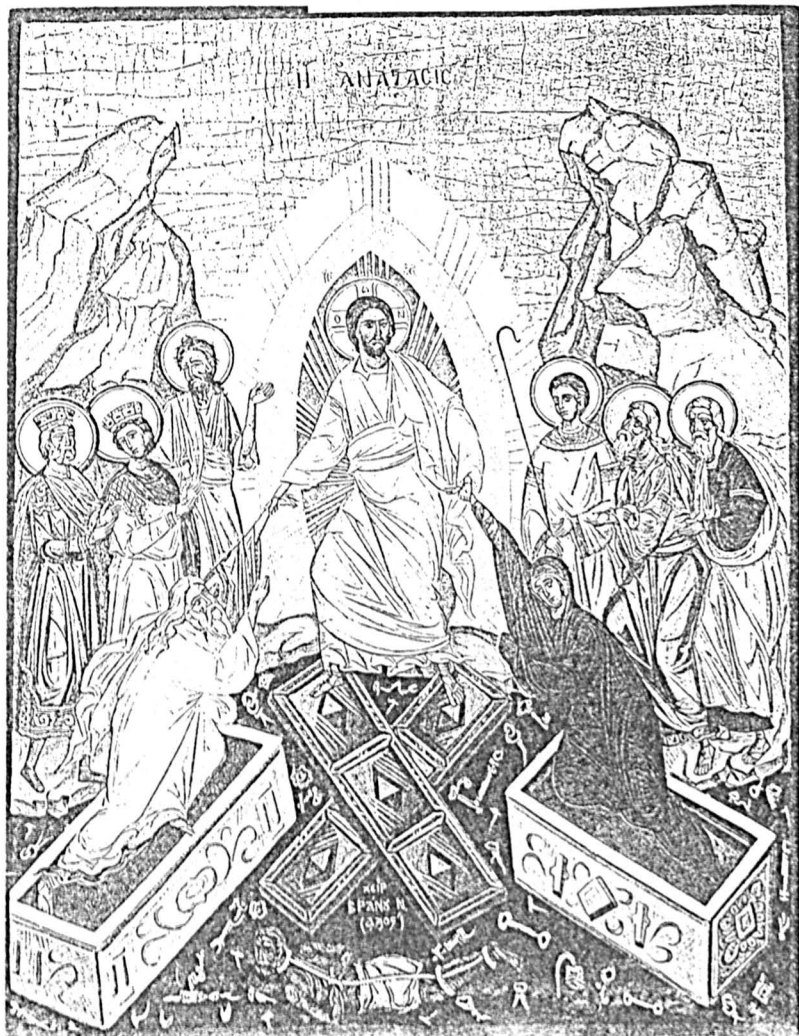
Dopiero po swym zdobyciu piekiel Chrystus powraca do zagrożonych w rozpacz uczniów. „Gdy już oswobodził tych, którzy byli spętani od początku czasów”, napisał wielki obrońca ikon, św. Jan Damasceński, „Chrystus powrócił z grona umarłych, torując nam drogę do Zmartwychwstania”.

Ikony Zstąpienia do Piekiel połączyć można z nieustanną modlitwą o to, aby nasze życie nie obracało się wokół strachu. Żyjemy często w świecie, który da się określić jako przerażający. Odczuwanie strachu wydaje się całkowicie uzasadnionym stanem emocjonalnym – strachem przed gwałtowną zbrodnią, strachem przed utratą pracy, strachem przed porażką, strachem przed chorobą, strachem o to, by naszym bliskim nie działo się coś złego, strachem, że nasze środowisko nie wytrzyma już ciężaru zanieczyszczeń, strachem przed wojną, i w końcu strachem przed śmiercią. Większość tego, co widzimy lub słyszymy, wydaje się służyć

tylko temu, by wpędzić nas w jeszcze większe przerażenie. Pewnego lata, gdy Chicago zaatakowała fala upałów, wielu starszych ludzi zmarło w swych mieszkaniach, których nie odważyli się opuścić ze strachu przed ulicznymi bandytami; mogli udać się do klimatyzowanych schronów, zapewnionych przez władze miasta. Zmarli ze strachu.

Z łatwością możemy doprowadzić się do stanu paraliżującego strachu, doprawdy piekielnego. Ikona przypomina nam, że Chrystus może wkroczyć nie do jakiegoś tam piekła, ale do piekła, w którym akurat się znajdujemy, chwycić nas za ręce i wydobyć nas z grobu.

/ Przedruk – Modlitwa z ikonami – J. Forest/

Porządek Nabożeństw w miesiącu kwietniu

- 01.04.2001 /Niedziela /- V Wielkiego Postu /św. Marii Egipcjanki
- Św. Liturgia w Kodniu - 10⁰⁰
- Wieczernia Wielkiego Postu z czytaniem
Św. Ewangelii od Jana w Kopytowiu - 18⁰⁰
- 07.04.2001 /Sobota/- Zwiastowanie N.M.P. o Łazarzu.
Rekolekcje w Kobylanach

“Wsienoszcznoje Bdienije” /poświęcenie palm/
w Kodniu - 18⁰⁰
- 08.04./Niedziela/ - Wjazd Jezusa do Jerozolimy /Wierbnaja/
- Św. Liturgia w Kodniu - 10⁰⁰
- 09.04./Wielki Poniedziałek/ - REKOLEKCJE
- Liturgia Uprzednio Poświęconych Darów
w Kodniu - 9⁰⁰
-
- 10.04. /Wielki Wtorek/ - Rekolekcje w Międzylesiu
11.04./Wielka Środa/- Rekolekcje w Zabłociu
- 12.04/Wielki Czwartek/ - Wspomnienie Mistycznej Wieczery
- Św. Liturgia Bazylego Wielkiego z
Wieczerni w Kodniu - 9⁰⁰
- “STRASTI”- 12 Ewangelii z Utrenii w Kodniu- 14⁰⁰
- “STRASTI” – 12 Ewangelii z Utrenii w Kopytowiu- 18⁰⁰
- 13.04/Wielki Piątek/- ŚCISŁY POST
- Wieczernia z Wyniesieniem “Plaszczennicy”
w Kodniu - 16⁰⁰
- Wieczernia z Wyniesieniem “Plaszczennicy”
w Kopytowiu - 18⁰⁰

KALENDARIUM WYDARZEŃ SYNDESMOSU 2001r.

<u>Międzynarodowy Światowy Dzień Młodzieży</u>	<u>Szkolenie</u>	<u>Prawosławnych</u>	<u>Liderów</u>
<u>Prawosławnej</u>	<u>Młodzieżowych</u>		
2-5 luty 2001r.	18-26 sierpień 2001r.	Seul, Korea	

Święto Spotkania Pańskiego. Międzynarodowe święto młodzieży prawosławnej. Modlitwy, spotkania i działania na całym świecie.

Prawosławna Pielgrzymka Młodzieżowa 4-14 lipiec 2001r. Rosja

Podróż do serca Rosyjskiej Cerkwi; pielgrzymi wyruszą z Moskwy do Kolomy, Zarajska i Riazania, po drodze do Wjazy, osobnioniej wsi Świętego Teofana Pustelnika. Podróżując pociągiem, statkiem i pieszo przez rozległe obszary rosyjskiego wiejskiego krajobrazu, uczestnicy będą odwiedzać parafie, historyczne klasztory i aktywne grupy młodzieżowe.

30 uczestników z całego świata
Termin składania zgłoszeń: 31 maj 2001r.

Obóz Młodzieżowy SYNDESMOSU 17-27 lipiec 2001r. wyspa Trikeri koło Volos, Grecja

Obóz pod płótnami na tej pięknej wyspie tuż obok łądu stałego Grecji. Naucz się robić czotki, podziel się międzynarodowymi piosenkami i tańcami podczas warsztatów, uprawiaj sporty i pomóż lokalnej społeczności w utrzymaniu czystości wyspy.

25 uczestników z całego świata
Termin składania zgłoszeń: 15 czerwiec 2001r.

Ekologia i Duchowość 25 lipiec – 5 sierpień 2001r. Góra Atos, Grecja

Doświadczenie prawosławnego życia monastycznego bezpośrednio w sercu Świętej Góry; program daje uczestnikom możliwość nieformalnych dyskusji z ataskimi mnichami z różnych społeczności, jak również codziennej pracy wokół monasterów.

20 uczestników z całego świata
Termin składania zgłoszeń: 30 czerwiec 2001r.

Kurs szkoleniowy odbędzie się w Klasztorze Przemienienia Pańskiego w Ka-Pyung, 60 km od Seulu. Ma na celu zwiększenie pewności liderów młodzieżowych, ich umiejętności i pomysłów na to, jak być aktywnym w swoich ruchach młodzieżowych na poziomie lokalnym i krajowym. Program obejmuje wycieczki, spotkania i okazję poznania społecznej i politycznej rzeczywistości z pierwszej ręki.

25 uczestników z całego świata
Termin składania zgłoszeń: 15 lipiec 2001r.

Forum Młodzieżowe SYNDESMOSU 2001r. 25 sierpień – 2 wrzesień 2001r. Saint-Maurin, Francja

Międzynarodowy festiwal dla młodzieży prawosławnej pośród naturalnego piękna południowej Francji. Poznaj znakomitych mówców, weź udział w warsztatach praktycznych, refleksjach i dyskusjach, odwiedź lokalne społeczności i pozwól innym dowiedzieć się czegoś o twojej Cerkwi i twoim ruchu.

150 uczestników z całego świata
Termin składania zgłoszeń: 15 lipiec 2001r.

Międzynarodowy Światowy Dzień Modlitwy za Stworzenie 1-14 wrzesień 2001r.

Międzynarodowy dzień modlitwy i refleksji nad odpowiedzialnością rodzaju ludzkiego jako gospodarza Bożego stworzenia. Skontaktuj się ze swoim regionalnym przedstawicielem w sprawie wydarzeń w twojej okolicy.

Międzykulturalne Spotkanie Młodzieży 23-30 wrzesień 2001r. Nowy Sad, Jugosławia

Odkryj bogatą różnorodność i fundamentalną jedność podczas tej wymiany, która skupi się na tradycjach ikonograficznych i życiu lokalnych kościołów prawosławnych. Dowiedz się więcej o różnych prawosławnych kulturach podczas prezentacji i wycieczek. Program obejmuje praktyczne warsztaty ikonograficzne i wizyty u lokalnych społeczności, ruchów młodzieżowych i w klasztorach.

50 uczestników z całego świata
Termin składania zgłoszeń: 31 sierpień 2001r.

Więcej informacji można uzyskać w Biurze Bractwa Młodzieży Prawosławnej, Białystok ul. Św. Mikołaja 3, tel. (083) 7426-528.

14.04./Wielka Sobota/- Utrenija - 6⁰⁰
- Św. Liturgia Bazylego Wielkiego z
Wieczernii w Kodniu - 9⁰⁰
/Błogosławienie Chleba i Wina oraz poświęcenie
"Paschi"/

Poświęcenie "Paschi" - Olszanki - 11³⁰
- Kopytów - 12⁰⁰
- Okczyn - 13³⁰

PASCHA

- POLUNOSZCZNICA z Kanonem Wielkiej Soboty w
Kodniu - 23²⁰

15.04./Niedziela /- I Dzień
- Utrenija Paschalna
- św. Liturgia - Kodeń
- Wieczernia Paschalna w Kopytowie - 13⁰⁰
- Wieczernia Paschalna w Olszankach - 14³⁰

16.04./Poniedziałek /- II Dzień
- św. Liturgia w Kodniu - 10⁰⁰

17.04./Wtorek - III Dzień - św. Liturgia w Kopytowie - 9⁰⁰

21.04./Sobota Wielkanocna/- Św. Liturgia w Olszankach - 10⁰⁰

22.04./Niedziela II po Wielkanocy/ -o Tomaszu
św. Liturgia i upominki o zmarłych na cmentarzu
w Kodniu - 10⁰⁰

29.04./Niedziela III po Wielkanocy/ - św. Niewiast "MIRONOSIC"
- św. Liturgia i upominki o zmarłych na
cmentarzu w Olszankach - 10⁰⁰

Historia parafii prawosławnych w Kodniu

WPROWADZENIE

Specyfiką Podlasia jako regionu było oddziaływanie kolonizacji idącej z dwóch kierunków: z Wołynia i Mazowsza. W ten sposób spotykały się tutaj, na ogół w sposób pokojowy, dwa typy kultury: rusko-bizantyjska i polsko-lacińska, aż do przełomu wieków ze znaczącą przewagą tego pierwszego elementu. Dopiero zdecydowana i konsekwentna akcja polonizacyjna przeprowadzona przez Kościół rzymsko-katolicki dała w wyniku to co możemy zaobserwować dzisiaj. Podlasie prawie w całości stało się kulturowo polskie z reliktywno zachowanymi enklawami ludności ruskiej (ukraińskiej). Jednak pod tym pozorem polonizacji z łatwością można odnaleźć liczne elementy starej kultury ruskiej. Oczywiście tę prawdę starają się w miarę możliwości zatuszować polscy badacze dziejów i folkloru. Dla samych mieszkańców tych ziem psychologicznie bardzo trudna jest do przyjęcia prawda, że w swojej zdecydowanej większości są potomkami spolonizowanych Rusinów bo jak wiadomo Unicy etnicznymi Polakami nie byli.

Należy zaznaczyć, że na obszarze wschodniego Podlasia czynnikiem różnicującym była religia, o czym świadczy rozwój parafii i budowa świątyń prawosławnych. Obraz współczesnej kultury Podlasia jest odbiciem specyficznych dziejów osadniczych tego obszaru i tym odróżnia się od innych regionów w Polsce. Istniejąca obecnie różnorodność etniczna na terenie podlaskim jest uwarunkowana historycznie i sięga swoimi korzeniami XIV wieku.

Podlasie jest obszarem, którego granice zmieniały się wielokrotnie w ciągu kilkusetletniej jego historii. Nie zmieniła się tylko sama nazwa Podlasie.

Na powstanie nazwy Podlasie wpłynęły znaczne obszary leśne oraz różnorodność elementów etnicznych. Istnieją dwie teorie wyjaśniające pochodzenie tej nazwy. Według jednej, Podlasie miało oznaczać krainę leżącą pod lasami. Druga zaś, że Podlasie jest nazwą ruską, używaną pierwotnie przez Rusinów poleskich i miało oznaczać krainę „pod Lachami” a nie „pod lasami”.

Podlasie jest obszarem, na którym od wielu stuleciamiżkały obok siebie różne narodowości, kultury i religie. Owa wielość elementów etnicznych i wyznaniowych stanowi wyjątkową, specyficzną cechę podlaskiego osadnictwa. Ludność wsi etnicznie polskich lub obecnie spolonizowanych - należy do wyznania rzymsko-katolickiego, podczas gdy ludność ukraińska, białoruska - jest wyznania prawosławnego. Kwestia jest o wiele bardziej skomplikowana niż mogłoby się wydawać. Sięgając do historii można stwierdzić, że różne rody magnackie zamieszkujące ziemie Rzeczypospolitej były w większości wyznawcami prawosławia. Wprawdzie w ramach polonizacji tych ziem przyjęli katolicyzm, jednakże swymi korzeniami tkwili w prawosławiu. Istniejąca także i dziś owa generalizacja podziałów wyznaniowych jest nie zawsze sensowna. Poczucie przynależności narodowej nie zawsze jest odpowiednikiem religii. Niestety w świadomości wielu Polaków, wyżej przytoczone zróżnicowanie nadal istnieje, zaś argumenty nie przekonują o niesłuszności tych wniosków. Powoduje to nieporozumienia, a przy tym prawosławni czują się wyobcowani, jakoby stojący niżej niż katolicy. Uznawani powszechnie za

mniejszość narodową, zaś w odczuciu znacznej liczby katolików za społeczność drugorzędna, niczym im nie ustępują, wręcz przeciwnie niejednokrotnie przewyższają bogactwem impresyjnych środków zewnętrznego wyrazu kultu religijnego, wyróżniają się też większą tolerancją. Zachowują jednocześnie otwartość na wszystkich.

Praca na temat prawosławnych parafii w Kodniu na tle dziejów miasta, ukazując historię świątyń, jednocześnie będzie podkreślała zasługę jednego z prawosławnych rodów, jakim byli Sapiehowie. Dbając o chwałę Bożą przyczynili się do rozkwitu prawosławia na ziemi podlaskiej, będąc jednocześnie oddanymi wiernemu służeniu państwowości polskiej.

W intencji piszącej tą pracę leżało także ukazanie głównych zjawisk i tendencji związanych z budową świątyń, połączenia kultur i podkreślenie różnic dotyczących sfery świadomości, postaw oraz norm społecznych uwarunkowanych przez naciski polityczne lub religijne.

Historia rodu Sapiehów związana jest z ich religijnością, osiągnięciami i problemami, które narastały w trakcie długiego procesu historycznego. Jest odzwierciedleniem a może przykładem złożonego obrazu całego Podlasia i specyficznych dziejów tego obszaru. Można tak stwierdzić, ponieważ wszystkie cechy charakteryzujące kulturę, społeczeństwo, narodowość i religijność idealnie zbiegają się z historią rodu Sapiehów.

Zadaniem autorki będzie prześledzenie historii kilku parafii prawosławnych związanych z rodem Sapiehów w zmieniającej się rzeczywistości prawnej i politycznej. Ujęcie tematu w taki sposób

zainspirowane zostało posiadaną literaturą oraz ustnymi przekazami starszych mieszkańców Kodnia.

Wiele prac, pisanych przez historyków na temat Kodnia i rodu Sapienhów, nie zajmowało się religią czy budową świątyń. Zaznaczyć należy, że były także opracowania traktujące temat dość pobieżnie, często bez znajomości podstawowych źródeł.

Ciąg dalszy w następnym numerze

Oferta

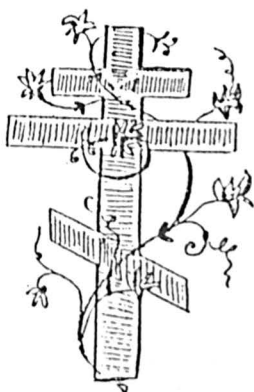
Polecamy uwadze bardzo ciekawą pozycję historyczną, którą można nabyć w naszej parafii – „Prawosławna Eparchia Chełmska do 1596 roku.” Wydawcą jest Prawosławna Diecezja Lubelsko – Chełmska „Archiwum Chełmskie”

Niniejsza praca przedstawia pierwsze cztery stulecia z prawie siedmiowiekowej historii prawosławnej diecezji chełmskiej.

Książka na pewno wniesie każdemu czytelnikowi wiele nowości, pozwoli zgłębić tajemnice historyczne a samym historykom bardziej przybliżyć i wyjaśnić problematykę wielu zagadnień w niej zawartych.

Może też stanie się inspiracją do przeprowadzenia badań nad jeszcze pozostającymi nie zbadanymi i nie poruszonymi zupełnie zagadnieniami.

Zapraszamy.

Pismo Parafii Prawosławnej
Św. Arch. Michała w Kodolu
21-509 Kodeń ul. Sławatycka 19
tel. 375-43-26